

Kokkuvõte Hollandi õppereisist 10-13.06.2025 Oost-Groningen & Blauwestad Leader tegevuspiirkonda

Teisipäeva varahommikul algas õppereis Tartu lennujaamast, kust suunduti lennukiga esmalt Helsingisse ning seejärel edasi Amsterdam. Kohale jõudes jätkus teekond bussiga, mille käigus läbiti ligikaudu 2,5-tunnine sõit sihtkohta – Veendami linna, Groningeni provintsi.

Peale lõunasööki alustati kavandatud programmiga, mille käigus tutvustasid Hollandi Leader tegevusgrupi Oost-Groningen & Blauwestad esindajad Jarne Heuff ja René Perton Veendami linna ajalugu ning piirkonnas ellu viidud Leader projekte.

Veendam on 27 752 elanikuga ajalooline linn, mille asutas 1648. aastal Adriaan Geerts Wildervanck turbatootmise kolooniana. Turba kaevandamine ja kaubandus andsid piirkonnale hoogsa arengu, kujundades sellest ühe regiooni oluliseima asula. Tänu ulatuslikule kanalitevõrgustikule sai Veendam varakult tugevaks kaubanduskeskuseks. Aastate jooksul kujunes Veendam välja ka merenduse ja väikelaevanduse keskuseks. Kohalikud elanikud olid seotud laevanduse, käsitöönduse ja kaupade vahendamisega. Tänapäeval on Veendam kaasaegne linn, mis ühendab ajaloolise pärandi ning tööstusarengu. Piirkond kuulub Leader tegevusgrupi Oost-Groningen & Blauwestad alla ning on saanud tuge mitmetele arenguprojektidele, mis aitavad säilitada linna identiteeti ja toetada noorte tagasipöördumist maapiirkonda.

Linnaekskursiooni käigus tutvustati mitmeid kohalikke arendusprojekte, mis on saanud toetust Leader programmi kaudu. Hotell Parkzicht, milles oli korraldatud õppereisi majutus oli samuti saanud Leader toetust kahel korral, ümberehituseks ning fassaadi korrastamiseks. Tegemist on ühe suurima majutusasutusega piirkonnas, kus on kokku 47 majutusk kohta. Eraldi tähelepanu pälvis hotelli restoraniruumis paiknev õlle kääritamise klaasanum. Kääritatud jook liigub läbi torustiku otse kõrvalasuvasse müügipoodi. Ka see väiketootmise lahendus on ellu viidud Leader programmi toetusel.

Jalustuskäigul mööda linnatänavaid tutvustasid Jarne Heuff ja René Perton mitmeid Leader tegevusgrupi poolt toetatud projekte. Eesmärgiks on olnud ühtse arhitektuurse ilme loomine, eriti hoonete fassaadide osas, et kujundada terviklik linnaruum nii ettevõtluse kui ka kohalike elanike jaoks. Üheks oluliseks suunaks on kujundada Veendami kesklinn punastest tellistest fassaadidega visuaalselt ühtseks ja atraktiivseks keskkonnaks, et suurendada piirkonna nähtavust ja elavdada kohalikku elu.

Kohaliku omavalitsuse sõnul on üheks pikaajaliseks probleemiks olnud elanikkonna vananemine, kuid COVID-19 pandeemia järgnenud perioodil on piirkonda asunud elama järjest enam noori, mis loob uusi arenguvõimalusi. Näitena Leaderi toel ellu viidud projektist toodi esile peatänav

asuv pagaritöökoda, mille fassaadi korrastamine ning välialaga istumisala rajamine on saanud rahastust Leader programmi kaudu.

Lisaks on oluline ka piirkonna veekeskkond – Veendam on tuntud oma kanalite poolest, mida on hinnanguliselt kokku 70. Mitmete kanalite korrastamine ja taastamine on samuti toimunud Leader tegevusgrupi toetusel.

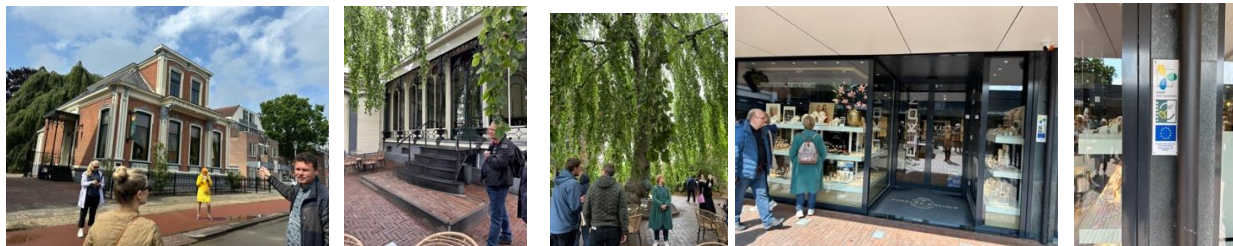
Liikusime edasi ühe eravalduses oleva villa juurde, mis on ühtlasi kunstgalerii ja ka restoran. Tegemist oli samuti toetust saanud objektiga. Tegevusgrupp annab toetust kõigele taotlejatele ühtse määra alusel, milles on 40%. Kõige väiksem toetus mida saab küsida on 25 000 eurot ja kõige suurem 125 000 eurot. See, et kõigile taotlejate on kehtestanud ühtne määr tagab selle, et investeering on läbi mõeldud ja jääb piirkonda. Kuna tegevusrühm ei ole oma strateegias kehtestanud, mis tüüpi ettevõtteid saavad rahastust taotleda, siis oli näiteks toetatud ka juveelipoe laeindust.

Edasi liiguti ühe eravalduses asuva villa juurde, mis täidab üheaegselt nii kunstigalerii kui ka restorani funktsiooni. Tegemist on objektiga, mis on saanud rahastust Leader programmi kaudu.

Kohapeal tutvustati piirkondliku Leader tegevusgrupi toetuspõhimõtteid. Kõigile taotlejatele kehtib ühtne toetuse määr – 40% projekti kogumaksumusest, sõltumata ettevõtte suurusest või tegevusvaldkonnast. See aitab tagada investeeringute läbimõelduse ja nende püsivuse kohalikus kogukonnas.

Toetuse minimaalne summa on 25 000 eurot ning maksimaalne toetatav summa ühe projekti kohta on 125 000 eurot. Kuna piirkondlik strateegia ei sätesta kitsendusi rahastatavate tegevusvaldkondade osas, on võimalik toetust taotleda väga erinevateks ettevõtlusalgatusteks.

Näiteks tutvustati juveelipoodi, mille ruumide laiendus oli samuti saanud Leader programmi toetust – see näitab, kui mitmekesiseid projekte on võimalik piirkonnas ellu viia.

Õhtusöögi ajal toimus ka õlle tootmise tutvustamine ja degustatsioon. Toodetakse 10 erinevat sorti ning õlletegu saab jälgida igal reedel. Leader programm on toetanud tootmisseadmete soetamist.

Päeva lõpetuseks külastasime hotelli kõrval asuvat muuseumi. Muuseum asutati 1939. aastal ja on alates 1990. aastate algusest asunud endise Veendami keskkooli ruumides.

1911. aastast pärit monumentaalses hoones asuv Veenkoloniaali muuseum tutvustab Groningeri turbapiirkonna arengut: turba ja turbakaevandamist. Sadade sisemaa pargaste ja sama arvu kiprite perekondade ajalugu. Paljud erinevate riikide suveniirid, mida meremehed tagasi tõid, näiteks muuhulgas asjad Eestist.

2023 aastal loodi samadesse ruumidesse kogukonnakeskus, mis ühendab endas muuseumi, tantsukooli, kohvikut ning raamatupoodi. Muuseumis on eelkõige eksponeeritud mere- ja laevatamisega seotud teemad. Eriline rõhk on pandud meremeeste naistele, kes meeste kõrval ajasid samuti äri. Näiteks telliste tootmine ja nende laevatamine oli eelkõige naiste teha. Hollandlased olid nutikad kaupmehed, kaubeldi kõigega. Majade ehitamiseks vajalik puitmaterjal veeti sisse peamiselt Skandinaaviast sh ka Eestist. Talunikud ja laevnikud investeerisid palju tööstuse arendamisse seetõttu on piirkond ka tugevalt arenenud.

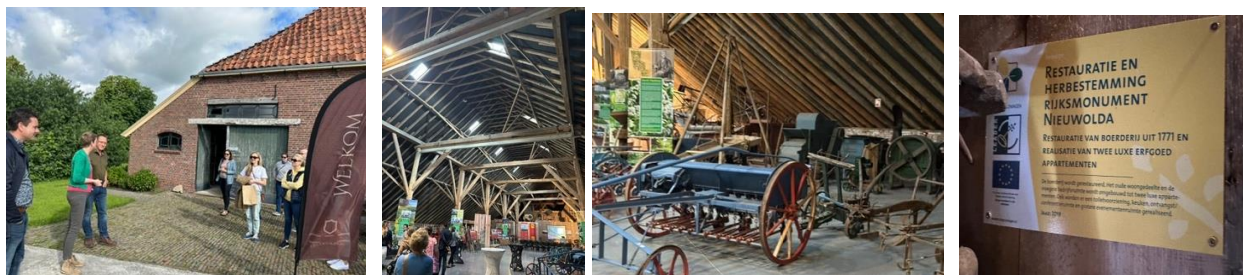
Õppereisi esimese päeva lõpetuseks külastati hotelli vahetus läheduses asuvat Veenkoloniaali muuseumi, mis asub endise Veendami keskkooli ruumides. Muuseum asutati 1939. aastal ning alates 1990. aastatest on see tegutsenud praeguses asukohas. Hoone ise pärineb 1911. aastast. Muuseum tutvustab Groningeri piirkonna turbakaevandamise ja turba kasutamise ajalugu ning keskendub regioonile iseloomulikule merenduskultuurile. Ekspositsioon hõlmab lugusid sadade sisemaalt pärit pargaste ja nende kaptenite perekondade elust. Erilist tähepanu pööratakse ka meremeeste naiste rollile. Ajalooliselt oli näiteks telliste tootmine ja nende transport laevadel sageli just naiste hallata. Külastajad saavad näha ka mitmesuguseid suveniire, mida meremehed erinevatest riikidest, sh Eestist, kaasa tõid.

2023.aastal rajati muuseumi ruumidesse piirkonna kogukonnakeskus, mis ühendab endas mitmeid funktsioone – lisaks muuseumile tegutsuvad seal ka tantsukool, kohvik ja raamatupood.

Lisaks rõhutati hollandlaste osavust kaubanduses – kaubeldi peaaegu kõigega. Veendamis ja selle ümbruskonnas oli hoonete ehitamiseks vajaliku puidu peamine päritolu Skandinaavia maad, sealhulgas Eesti. Kohalikud talunikud ja laevnikud investeerisid märkimisväärselt tööstuse arendamisse, mistõttu on piirkond ka tänapäeval hästi arenenud ja ettevõtlusaktiivne

Teisel päeval alustati Hoogheem talu külastusega, mida tutvustas Karin Sausel -Bakker, kes on ühtlasi ka Leader tegevusr h ma juhatuse liige. Tegemist on vana talukohaga, mis on pärit aastast 1771 ja ainus säilinud näide vanast Oldambt-stiilis talust oma algupärases vormis. 2010 aastal ostsid Karin ja tema mees talukoha ning asusid seda renoveerima. Kokku on erinevate fondide toel seal hulgas Leader saadud toetusi kokku alla 2 miljoni euro. Kompleksi kuulub peamaja suur viljakuur, kus on eksponeeritud vanade talut  riistade kogumik, moodustades mini-muuseumi ning väike seminariruum. Lisaks on hoonesse rajatud ka kaks k laliskorterit, mida renditakse turistidele välja.

Järgneval liikusime sadamasse, kus meid ootas väike laev, mis viis üle kunstlikult rajatud järve. Järve rajamine on seotud eelkõige turismi arendamisega. Toimub palju erinevaid veesprodriladega seotud võistlusi. Leader tegevusr h ma kontor asub koos kinnisvarab urooga samas hoones. Koostöös arendatakse piirkonda.

Tutvustati Leader tegevusr h ma Oost-Groningen on Leader piirkonda, mis asub Hollandi kirdeosas Saksamaa piiri ääres.

Tasasel maastikul domineerivad põllumajandus ja loodus. Tegevusr h mal on pikaajaline LEADER-programmi elluviimise kogemus- peaaegu 30 aastat mitmesuguseid projekte ja (rahvusvahelist) koostööd.

Käesoleval programmiperioodil 2023–2027 keskendub tegevusr h ma strateegia kolmele p hiteemale. Kõige olulisem on majandus. Sihtvaldkonnad on väikeettevõtluse arendamine, põllumajandus ja turism.

Teine on ühtekuuluvus ja tervis, mis keskendub eelkõige spordile ja tervislikule toidule. Lisaks hõlmab see ka kultuuripärandit ning avalike kohtade kaitset. Kolmas teema on seotud riiklike poliitikate rakendamisega, mis on suunatud kliimale, maastikule, bioloogilisele mitmekesisusele ning energiatarbimise vähendamisele.

Piiriülene koostöö on neljas, üldine ja tähtis teema. Oost-Groningeni piirkond püüab sammu pidada demograafiliste muutustega ning soovib piirkonnaks, kus on hea elada.

Tegevuspiirkonda kuulub viis omavalitsust: Westerwolde, Stadskanaal, Pekela, Veendam, Kesk-Groningen ja Oldambt

Kokku elanikke : (1-1-2024): 199 353

Pindala: 1,025 km

Toetuse määr on 40% ning eelkõige antakse toetust investeeringuteks. Lisaks juhatusele, kus on kaksteist liiget on ka kolm piirkondlikku tugigruppi, mille eesmärk on oma piirkondades teemasid arutada ja neid siis hiljem juhatusele presenteerida. Erinevus tegevusrühma toimetamise on ka selles, et Leader tegevusrühma töötajad on kohaliku omavalitsuse palgal ning tegevuskuludeks kasutatakse 1%.

Blauestadi büroo, mis on samuti omavalitsuse ettevõtte omab 5 elamurajooni. Kunagine põllumaa on ümber kujundatud elamurajoonik, mida ümbritseb suur järv ja rikkumata loodus. See piirkond – mida varem kutsuti Hollandi teraviljavabariigiks – on tuntud oma tohutute teravilja- ja rapsipõldude poolest. Kogu selle avarusala keskelt leiate monumentaalseid talusid kaunile looklevate aedade, ajalooliste kirikute ja iseloomulike lintküladega.

Peaaegu kõik Blauwestadi krundid asuvad Oldambtmeeri vee ääres. Elanikud on ise majad projekteerinud või lasknud need projekteerida. Krundi hinnad algavad 150 000 kuni 200 000 euron.

Seejärel jalutati lähedal asuvasse puhkeala juurde, kus paikneb ka esimene NG raam, mis oli värvitud siniseks. Samal puhkealal paikneb ka pajukuppel, mis täidab vabaõhuteatri ning -ürituste funktsiooni. Hübridkonstruktsioon on valmistatud elavatest pajudest, mida toetab teraskonstruktsioon. Aja jooksul kasvavad pajud tihedamaks, muutes ehitise roheliseks ja elavaks osaks maastikust. Ka selle objekti rajamist on toetanud Leader programm.

Peale lõunat jätkus meie õppereis külastusega VV Wedde jalgpalliklubisse, kus meid võtsid vastu klubi esindajad ja eestvedajad. VV Wedde on kogukonnale oluline spordiklubi, millel on kolm meeste ja üks naiste võistkond. Lisaks jalgpallile korraldab klubi ka mitmesuguseid piirkondlikke sündmusi, nagu perepäevad ja pubiviktoriinid, mis toovad inimesed kokku ja loovad tugeva kogukonnatunde.

Meie visiidi ajaks oli käimas klubihoone põhjalik renoveerimine, mida rahastati Leader programmi toel. Kuna VV Wedde peab oluliseks hoida liikmelisus kättesaadavana kõigile huvilistele, tekkis vajadus tegeleda kasvanud energiahindadega, mis ohustasid klubi edasist tegevust.

Renoveerimistööd, milles osalevad aktiivselt ka klubi liikmed vabatahtlikuna, hõlmavad söökla ja riietusruumide uuendamist, katuse, seinte ja akende soojustamist ning päikesepaneelide, infrapunakütte ja soojuspumbakatla paigaldamist.

Lisaks energiatõhususele pöörab klubi tähelepanu ka loodussõbralikkusele – spordipargi kõrvale rajatakse haljasriba marjapõõsastega, et suurendada piirkonna bioloogilist mitmekesisust ja pakkuda kogukonnale veelgi rohkem väärtust.

Järgmine peatus viis Blijhami, väikesesse külasse, kus elab umbes 2610 inimest. Küla on tuntud oma puhta õhu ja vanade, majesteetlike puude poolest. Alates 2014. aastast on külanõukogu juhtimisel arendatud ulatuslikku arboreetumiprojekti, mille eesmärk on luua rohelisem ja elujõulisem maastik.

2019. aastal saadi projektile LEADER-toetus, ning täiendavaid vahendeid ka teistest fondidest arboratooriumi rajamiseks. Aastatel 2020–2023 loodi kümme temaatilist puuaeda ja rajati 6,7 km pikkune avalik jalgrada. Ligikaudu 200 puud said sildid, millel on nende teaduslikud nimed, aga ka inimeste isiklikud mälestused ja lapsendajate nimed – see annab kogu maastikule emotsionaalse sügavuse ja kogukondliku tähenduse.

Uuenduslikuks elemendiks on CO₂ siduv oliviinikillustikuga kaetud jalgrada, mis peegeldab kohaliku volikogu teadlikkust keskkonna- ja sotsiaalmõjude osas. Arboreetum pole parandanud üksnes elurikkust, vaid ka külakogukonna elukvaliteeti, identiteeditunnet ja mainekujundust. Järgmiseks on kavas luua sootaimedest ning puudest samasugune park.

Päeva viimane külastusobjekt oli Winschoteni roosiaed, mis on osa linnapargist Winschoteni linnas, mis asub Groningeni provintsis. See roosiaed avati ametlikult 1967. aastal ja on tänaseni üks suurimaid ja kauneimaid avalikke roosiaedu Madalmaades.

Umbes 1,6 hektari suurusel alal kasvab üle 20 000 roosi, 320 erinevast sordist. Parim aeg roosiaeda külastada on juunist augustini, mil enamik roose on täies õies. Aed on avatud aastaringselt ja tasuta külastatav. Enne rooside hooaega õitseb kevadel aias ligi 7000 rododendronit. Leader programm ei ole roosiaia rajamist otseselt toetanud küll aga on toetatud pehmeid tegevusi, mis on kaasa aidanud rahvusvahelisele koostööle aianduse ning kultuuri valdkonnas. Aias kasvas ka kuninganna Maximale pühendatud roos.

Neljapäeva hommikul alustasime Bourtange kindluse külastusega. Fort Bourtange ehitati 16. sajandi lõpus kaitserajatisena kaheksakümneaastase sõja ajal. Kindlus on rajatud sohu, mis tegi selle vallutamise väga keeruliseks.

Bourtange on täielikult taastatud tolleaegsesse seisukorda, sealhulgas vallid, vallikraavid ja punaseks värvitud tõstesillad. Igal aastal toimuvad külastajatele lavastatud lahingud. Lisaks sellele on Bourtange ka lihtsalt küla tänapäevaste elanikega. Kindluses elasid sõdurid oma peredega ja tsiviilisikud, kes aitasid igasuguste asjadega. Paljusid tolleaegseid hooneid saab külastada nagu kool, kirik ja veski. Kindluse tegevust opereerib MTÜ, mis on saanud toetust ka Leader programmist kindluse peamaja restaureerimiseks. Tegemist on väga atraktiivse turismisihtkohaga, mida külastab igal aastal 300 000 inimest.

Peale lõunat liikusime edasi Vlagtwedde külla, kus asus väikeettevõtte Stal Westerwolde, mis on spetsialiseerunud grupireiside korraldamisele Groningenis. Tegemist on vabaaja keskusega, mis ühendab elektrisõidukeid, meeskonnamänge ja kohaliku kultuuri ehedaid kogemusi. Ettevõtte alustas tegevust kahe elektrilise rattaga, kuid tänaseks on neid kokku 90. Pakutakse ka mitmeid meeskonnamänge, mis sobivad hästi firmadele, sõpruskondadele, sõpradele, peredele ja pulmadeks: aktiivsus ja meeskonnavaim on põhiohk ning sobivad kõigile generatsioonidele.

Lisaks seiklusprogrammidele tegutseb Stal Westerwolde ka hobusekasvandusena (holsteineri tõugu sportponid ja tõuaretus). Ettevõtte tegevusi on toetanud ka Leader programm varjualuse telgi soetamisel.

Kõik grupis osalejad sid valida endale sobiva elektrisõiduki, millega alustati piirkonnaga tutvumist. Läheduse on 70 km ulatuses tähistatud jalgrattateid. Kokku läbiti 25 km ring, mille läbimisel tehti peatusi nt toidukohas, mida oli toetanud Leader programm ning väike talupood, mis oli saanud toetust jäätisemasina soetamiseks.

Õppereisi viimasel päeval reedel enne lennujaama sõitu külastasime veel kahte objekti. Esimene neist oli mööbliettevõtte Old Ambt mis keskendub täispuitmööbli disainimisele ja arendamisele.

Ettevõtte alustas 2013 aastal tegevust hobina ühe omaniku Timi vanemate garaažis. Kasvava nõudluse tõttu tuli oma tegevust laeindada ning 2014 aastal renditakse laopind, et tootmisvõimust laiendada. Kuid peagi jäi ka see pind väikseks ning 2015 aastal osteti ettevõttele oma hoone, kuhu rajati töökuda ja väike müügisalong. 2022 aastal soetas Old Ambt edasiseks laiendamiseks maatüki, kuhu asuti rajama uut hoonet, mis hõlmab 1800 m² tootmispinda, laopinda, kontorit ja 1000 m² müügisalongi. Tootmispinna hall osteti kautatult, pandi üles ning värviti üle. Müügisaaali osa on uusehitus, mida toetas Leader programm, lisaks on teostatud ka mitmete masinate soetamist.

Ettevõttes töötab kokku 15 inimest ning müügisaaalis on lisaks oma toodangule esialetud ka pehmemööbel ning disainielemendid, mis loovad väga professionaalse lähenemise. Old Ambt mööbliettevõtte toodab mööblit täispuidust, peamiselt tammest, mida tuuakse sisse Saksamaalt.

Järgmine ja ühtlasi viimane sihtkoht oli Meinardi talupood. Meinardi perekond on tuntud oma maasikate ja spargli poolest Põhja-Groningenis juba aastaid. Soov oma tooteid lõpptarbijani võimalikult värskena toimetada, otsustasid avada kaks talupoodi Winschotenis ja Noordbroekis. Talu on spetsialiseerunud maasikate ja valge spargli kasvatamisele kokku 20 hektaril.

16 hektaril kasvatatakse valget sparglit ning 5 hektaril kasvuhoonetes maasikaid. Spargli kasvatus toimub kile all, käsitsi koristamisega. Kuna sparglit saab hakata korjama alles kolm aastat pärast istutamist, on tegemist pikaajalise investeeringuga. Saaki annab taim seejärel kuni 10 aastat. Spargel on hooajaline ning on saadaval maksimaalselt märtsi lõpust juuni lõpuni. Selleks, et seda võimalikult varakult oma klientidele pakkuda on maa sisse paigaldatud soojendustorud.

Erinevus valge ja rohkem tuntud spargli vahel on see, et valget sparglit peab enne koorima.. Ettevõttes on tööl 20 töötajat aga hooajal kasutatakse välitööjõudu Rumeeniast, Poolast ja Ukrainast kokku umbes 45 inimest.

Leader programm on andnud toetust talupoe ümberehituseks.

Kokkuvõttena võib öelda, et Hollandi Oost-Groningen piirkonnas on Leader programmi fookuses uuenduslike projektide rahastamine, mis toetavad piirkonna majanduslikku ja sotsiaalset arengut; kogukonna kaasamine ja kohalike elanike ideede arendamine; väikeettevõtete toetamine. Uusi mõtteid ja ideid jagus kuhjaga, mida oma edasites tegevustes arvesse võtta.